

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทนี้ผู้วิจัยจะได้นำเสนอข้อสรุป การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะตามข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์การวิจัยและคำถามการวิจัย จากนั้นจะทำการอภิปรายผลทั้งจากการวิเคราะห์วิธีการเชิงคุณภาพ เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายเชิงวิชาการ และข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้อง ต่อไป

สรุปผลการวิจัย

การศึกษานิทานพื้นบ้านอำเภอโกสุมพิสัย ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผลการศึกษาพบว่า

1. การจำแนกประเภทนิทานพื้นบ้านอำเภอโกสุมพิสัย พบนิทานทั้งหมด 70 เรื่อง สามารถจำแนกได้ 8 ประเภท เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือนิทานคติจำนวน 16 เรื่อง นิทานอธิบายเหตุผล 14 เรื่อง, นิทานตลก 11 เรื่อง, นิทานสัตว์ 9 เรื่อง, นิทานประจำถิ่น 8 เรื่อง, นิทานปรัมปรา 7 เรื่อง, นิทานภูตผี 3 เรื่อง และนิทานศาสนา 2 เรื่อง สรุปได้ดังนี้

1.1 นิทานคติ นิทานคติด้านการครองเรือน 4 เรื่อง คือ เรื่องแต่งงานแล้วสี่เฮ็ดจั่งได้, แม่ย่าซังลูกไก่, โตโตใจดำ และมองวิเศษ นิทานคติการใช้สติปัญญา 6 เรื่อง คือ เรื่องเศรษฐีหาลูกเขย, เซียงเมียงมาก่อนไก่, กลดึกว่ามนต์, ฮักพ่อซำเกีย, แบ่งแดงโม และอุบายของเศรษฐี นิทานคติเรื่องการทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว 3 เรื่อง คือ เรื่องนางหมาขาว, กฎแห่งกรรม และกรรมตามสนอง นิทานคติเรื่องความสุข 3 เรื่อง คือ เรื่องศีลห้ากับงูเห่า, มโนราห์บินบนสี่ทนต์ดิน และพวกเดียวกัน

1.2 นิทานอธิบายเหตุผล มีนิทานอธิบายเหตุผลเกี่ยวกับมนุษย์ 7 เรื่อง คือเรื่องปลูกบ้านสร้างเฮียน, ผู้ชายกระดองเต่าผู้หญิงสาว, ผู้ชายเมียสอง, ผู้ชายเป็นหยังมีคอกหอย, แต่งแก้, กินดอง และ อายุคน นิทานอธิบายเหตุผลเกี่ยวกับสัตว์ 6 เรื่อง คือ เรื่องงูเห่าคายพิษ, หมากับแมว, ควยซังสี่เหลี่ยม, เสียดเป็นหยังจั่งโตลาย, กับแก้ และอีแจ้เป็นหยังบ่มีลิ้น นิทานอธิบายเหตุผลเกี่ยวกับพืช มีเรื่องเดียว คือ เรื่องเม็ดยาเปลี่ยนสี

1.3 นิทานตลก มีนิทานตลกเกี่ยวกับครอบครัว 2 เรื่องคือ เรื่องพ่อเต่า และลูกเขยจื่อาย นิทานตลกเกี่ยวกับพระภิกษุ มี 3 เรื่อง คือ เรื่องหลวงพ่อดบหัวปลาตุก, ลูกศิษย์กะหลวงตา

และพรรณน่อยกับหลวงตา นิทานตลกเกี่ยวกับคนต่างเผ่าพันธุ์ มี 1 เรื่อง คือ เรื่องชายเปิด นิทานตลกเกี่ยวกับคนพิการ มี 1 เรื่อง คือ เรื่องคนตาบอด นิทานตลกเกี่ยวกับเจ้าปัญญา มี 2 เรื่องคือ เรื่องอยากดากใหญ่ และผู้ใหญ่บ้านบู้หนังสือ

1.4 นิทานสัตว์ มีนิทานสัตว์ที่ใช้สติปัญญาจำนวน 5 เรื่อง คือ เรื่องหอยกับเต่า, นกกระยางคอแตก, กบ, หนูจอมฉลาด และกูดจี้กับหมา นิทานสัตว์ที่อธิบายเหตุผล 2 เรื่อง คือ เรื่องเปิด ห่าน ไก่ และเรื่องอิกากับกาเหว่า นิทานสัตว์ที่ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว มีนิทาน 2 เรื่องคือ เรื่องนกแก้วทอง และนกกะจิบ

1.5 นิทานประจําถิ่น มีนิทานประจําถิ่นที่เชื่อว่าเป็นเรื่องจริง 7 เรื่อง คือ เรื่องลิงโกสุม, ฮอยเขียน, หอขวง, บั้งไฟพญ, ท้าวห้าโป, หินคำ และหินล่อง นิทานประจําถิ่นที่มีเค้าโครงเรื่องเดิม มีเรื่องเดียวคือเรื่องนางหม่อม

1.6 นิทานปรัมปรา มีนิทานปรัมปราเกี่ยวกับการทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่วมีนิทานจำนวน 4 เรื่อง คือ เรื่องบักหวัง, กาดำ, บักม่วงทองคำ และหมื่นอย่าขี้เดียด นิทานปรัมปราเกี่ยวกับการใช้สติปัญญา 3 เรื่อง คือ เรื่องหัวล้านหลั่นครู, ชายสามเฒ่า และนกเตเว็ด

1.7 นิทานผี นิทานผีที่มีตัวตนเป็นคนคือมีรูปร่างเหมือนคน 2 เรื่อง คือ เรื่องผีปอบ และผีปอบกับพระ นิทานผีที่มีรูปร่างเป็นสัตว์คือเรื่องผีพราย

1.8 นิทานศาสนา มีนิทานศาสนาที่เล่าเรื่องแบบบรรยายเรื่องตามลำดับเหตุการณ์คือเรื่องนางปฎาจารา และนิทานศาสนาที่เล่าเรื่องแบบทำนองหมอลำ คือเรื่องพรหมณา

การวิเคราะห์หลักวิธีการนำเสนอในนิทานพื้นบ้านอำเภอโกสุมพิสัย โดยจะวิเคราะห์หลักวิธีการนำเสนอไว้ 2 ด้านคือ ด้านองค์ประกอบนิทานมีโครงเรื่อง, แก่นเรื่อง, ฉาก, ตัวละคร และด้านการใช้ภาษา

2. องค์ประกอบนิทานด้าน โครงเรื่องในนิทานพื้นบ้านอำเภอโกสุมพิสัย ประกอบด้วย (1) โครงเรื่อง, แก่นเรื่อง, ฉาก และตัวละคร (2) ด้านการใช้ภาษา ดังนี้

2.1 โครงเรื่อง พบว่า มีโครงเรื่องหลัก 5 โครงเรื่องเรียงจากน้อยไปหามากคือ โครงเรื่องเรียงลำดับเหตุการณ์ จำนวน 30 เรื่อง โครงเรื่องย้อนเหตุการณ์ จำนวน 20 เรื่อง โครงเรื่องเพื่อตีความ จำนวน 10 เรื่อง โครงเรื่องเพื่อเปรียบเทียบ จำนวน 6 เรื่อง โครงเรื่องเน้นเนื้อเรื่องบางตอน จำนวน 4 เรื่อง ดังนี้

2.1.1 โครงเรื่องเรียงลำดับเหตุการณ์ จำนวน 30 เรื่อง นิทานตลก 11 เรื่องคือ หลวงพ่อตบหัวปลาตุก, ผู้ใหญ่บ้านบู้หนังสือ, พ่อใหญ่จอยขี้แตก, ลูกเขยขี้อาย, ชายเปิด, อยากดากใหญ่, พ่อเผ่ากับลูกเขย, หลวงพ่อบ่ยอมโง่, คนตาบอด, ลูกศิษย์กับหลวงตา และพรรณน่อยกับหลวงพ่อ มีนิทานสัตว์ 7 เรื่อง คือ นกกระยางคอแตก, นกกะจิบ, หอยกับเต่า, หนูจอมฉลาด, กบ,

กุดจี่กับหมา และเปิด ห่าน ไก่ มีนิทานปรัมปรา 6 เรื่อง คือ บักหวัง, หัวล้านลิ้นครุ, บักม่วงทองคำ, เหม็นอย่าขี้เดียว, ชายสามเมา และนกเตเว็ด มีนิทานผี 3 เรื่อง คือ ผีปอบ, ผีพาย และผีปอบกับพระ มีนิทานประจำถิ่น 2 เรื่อง คือ ท้าวห้าโป และหินคำ มีนิทานศาสนา 1 เรื่อง คือ นางปฎาจารา

2.1.2 โครงเรื่องย้อนเหตุการณ์จำนวน 20 เรื่อง นิทานอธิบายผลมี 14 เรื่องคือ ปลุกบ้านล่างเฮียน, ผู้ชายกระดองเต่าผู้หญิงสาว, ผู้ชายเมียสอง ผู้ชายเป็นหยังมีคอหอย, แต่งแก้, กินดอง, เม็ดเข้าเปลี่ยนสี, หมากับแมว, อายุคน, งูเห่ลียมคายพิษ, เสียวเป็นหยังจ้งโตลาย ควยซัง สีเหลียง, กั๊บกั๊ และอีแ่งเป็นหยังบมีลิ้น มีนิทานประจำถิ่น 4 เรื่อง คือ ลิงโกสุม, ฮอยเขียน, หอยวง, บั้งไฟฟู และหินล่อง

2.1.3 โครงเรื่องเพื่อตีความ จำนวน 10 พบในนิทานคติทั้งหมดคือโตใส่ใจคำ, กฎแห่งกรรม, กรรมตามสนอง, พวกเดียวกัน, ศิลห่ากับงูเห่ลียม, เศรษฐีหาลูกเขย, เชียงเมียงมาก่อนไก่, กลดิกกว่ามนต์, อุบายของเศรษฐี และแบ่งแดงโม

2.1.4 โครงเรื่องเพื่อเปรียบเทียบ จำนวน 6 เรื่อง มีนิทานคติ 5 เรื่อง คือ แต่งงานแล้วสีเฮ็ดจ้งได้, แม่อย่าซังลูกไก่, ฮักพ่อซำเกีย, นางหมาขาว, และฆ้องวิเศษ มีนิทานสัตว์ 1 เรื่อง คือ นกแก้วทอง

2.1.5 โครงเรื่องเน้นเนื้อเรื่องบางตอน จำนวน 4 เรื่อง นิทานคติ 1 เรื่อง คือ มโนราบินบนสีทนเดินดิน นิทานปรัมปรา 1 เรื่อง คือ กำคำ มีนิทานประจำถิ่น 1 เรื่อง คือ นางผมหอม มีนิทานศาสนา 1 เรื่อง คือ พราหมณา

2.2 แก่นเรื่อง การศึกษาแก่นเรื่องนิทานพื้นบ้านอำเภอโกสุมพิสัย พบว่ามี แก่นเรื่องทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว 17 เรื่อง, การใช้สติปัญญา 14 เรื่อง, การอธิบายความเป็นมา 11 เรื่อง การครองเรือน 6 เรื่อง, ตำนานที่เกิดขึ้นจริง 6 เรื่อง, ความสุข 4 เรื่อง และกำเนิดผี 2 เรื่อง ดังนี้

2.2.1 ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว 17 เรื่อง นิทานคติมี 3 เรื่อง คือ นางหมาขาว, กฎแห่งกรรม และกรรมตามสนอง นิทานประจำถิ่นมี 2 เรื่อง คือ ท้าวห้าโป และหินคำ นิทานปรัมปรมี 6 เรื่อง คือ บักหวัง, กาคำ, หัวล้านลิ้นครุ, บักม่วงทองคำ, เหม็นอย่าขี้เดียว และ นกเตเว็ด นิทานผีมี 1 เรื่อง คือ ผีปอบกับพระ นิทานศาสนามี 2 เรื่อง พราหมณา และปฎาจารา นิทานอธิบายเหตุผลมี 1 เรื่อง คือปลุกบ้านล่างเฮียน นิทานตลกมี 2 เรื่อง คือ ตาบอด และพ่อใหญ่จ้อยขี้แตก

2.2.2 การใช้สติปัญญา 14 เรื่อง นิทานคติมี 6 เรื่อง คือ เศรษฐีหาลูกเขย, เชียงเมียงมาก่อนไก่, อุบายเศรษฐี, กลดิกกว่ามนต์, แบ่งแดงโม และฮักพ่อซำเกีย นิทานสัตว์มี 4 เรื่อง คือ กุดจี่กับหมา, นกกะยางคอแตก, หอยกับเต่า และหนูจอมฉลาด นิทานปรัมปรมี 1 เรื่อง

คือ ชายสามเฒ่า นิทานอธิบายผลมี 3 เรื่อง คือ ผู้ชายเมียสอง, เลื้อยเป็นหยั่งจ้งโตลาย และอีแซ่เป็นหยั่งบมีลีน

2.2.3 การอธิบายความเป็นมา 11 เรื่อง นิทานอธิบายเหตุผลมี 9 เรื่อง คือ งูเหลี่ยมคายพิษ, ผู้ชายกระดองเต่าผู้หญิงสาว, เม็ดเข้าเปลี่ยนสี, แต่งแก้, กินดอง, อายุคน, หมากับแมว, ควยซังสี่เหลี่ยม และกั๊กแก้ นิทานสัตว์ 2 เรื่อง คือ อีกากับกาเหว่า และเปิด ห่าน ไก่

2.2.4 การครองเรือน 6 เรื่อง นิทานคติมี 4 เรื่อง คือ แต่งงานแล้วสี่เฮ็ดจ้งได้, แม่ย่าซังลูกไก่, โตไซใจดำ, และฆ้องวิเศษ นิทานอธิบายเหตุผลมี 1 เรื่อง คือผู้ชายเป็นหยั่งจ้งมีคอกออย นิทานตลกมี 1 เรื่องคือ ลูกเขยขี้อาย

2.2.5 ตำนานที่เกิดขึ้นจริง 6 เรื่อง นิทานประจำถิ่น 6 เรื่อง คือ ลิงโกสุ่ม, ฮอยเขียน, หอขวง, บุญบ้องไฟ, นางผมหอม และหินล่อง

2.2.6 ความสุข 4 เรื่อง นิทานคติมี 3 เรื่อง คือ ศิลห้ำกั๊กงูเหลี่ยม, พวกเดียวกัน และมโนราบินบนสีทนต์ดินนิคิน นิทานสัตว์มี 1 เรื่อง คือ กบ

2.2.7 กำเนิดนิทานผี 2 เรื่อง คือ ผีปอบ และผีพราย

2.3 ฉาก พบฉากในนิทานพื้นบ้านอำเภอโกสุ่มพิสัยดังนี้ ฉากหมู่บ้าน, ทุ่งนา, ป่า, แม่น้ำ, ราชวัง, ท้องฟ้า และสวรรค์

2.4 ตัวละคร มีตัวละครที่เป็น มนุษย์, อมนุษย์, ภูตผี, สัตว์, และเทวดา

3. การใช้ภาษา พบภาษา 3 ลักษณะ คือ ภาษาพื้นถิ่น, ภาษาไทยมาตรฐาน และภาษาที่ใช้คำคล้องจองที่ใช้ร้องทำนองสรภัญญะ 4 เรื่อง คือ กาคำ, ศิลห้ำกั๊กงูเหลี่ยม, นกแก้วทอง และมโนราบินบนสีทนต์ดินนิคิน และทำนองหมอลำ 1 เรื่อง คือ พรหมณา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการใช้คำ เล่นคำสื่อให้เห็นภาพและการใช้น้ำเสียงในการร้องเดินทำนองสรภัญญะได้ไพเราะน่าฟัง อันเป็นลักษณะของกวี

4. การศึกษาเนื้อหา นิทานพื้นบ้านอำเภอโกสุ่มพิสัยด้านคติชน พบว่าการศึกษาเนื้อหา นิทานพื้นบ้านอำเภอโกสุ่มพิสัยในเชิงคติชน ตามแนวคิด ปรีชา อุตอรกุล (2521 : 15 – 91) วรรณกรรมในฐานะที่สะท้อนความเชื่อ ประเพณี และค่านิยม วิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหาของนิทานพื้นบ้านแต่ละแบบ โดยศึกษาคุณค่าด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้แนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านอำเภอโกสุ่มพิสัย ทั้ง 70 เรื่อง พบว่ามี 4 ลักษณะ คือ (1) นิทานพื้นบ้าน ที่สะท้อนประวัติศาสตร์ทางภูมิศาสตร์ (2) นิทานพื้นบ้านที่สะท้อนระบบครอบครัวและเศรษฐกิจ (3) นิทานพื้นบ้านที่สะท้อนความเชื่อ เรื่องศาสนาและประเพณี และ (4) ค่านิยม ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านอำเภอโกสุ่มพิสัย ดังนี้

4.1 ประวัติศาสตร์สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ พบในนิทาน 7 เรื่อง คือ ลิงโกสุม, หอขวาง, หินล่อง, สอยเขียน, หินคำ, บักห้าโป้ และนางผมหอม

4.2 ระบบครอบครัวและเศรษฐกิจ

4.2.1 การครองเรือน 8 เรื่อง คือ ปลุกบ้านล่างเฮียน, โตไสใจดำ, มโนราห์ บินบนตีนเดินดิน, นกกระจิบ, ผู้ชายกระดองเต่าผู้หญิงสาว, แต่งงานแล้วลิเฮ็ดจังได้, แม่ย่า ชังลูกไก่ และเศรษฐกิจหาลูกเขย

4.2.2 การประกอบอาชีพ พบในนิทาน 15 เรื่อง คือ ท้าวห้าโป้, บักหวัง, บักม่วงทองคำ, พ่อใหญ่จ้อยจี้แตก, หม่องวิเศษ, อุบายเศรษฐกิจ, ศิลห้ำกับงูเห่า, กตติกว่ามนต์, ผู้ชายเป็นหยังมีคอกหอย, งูเห่าคลาพิษ, เสือเป็นหยังจิงโตลาย, นกเตวี๊ด, ขายเป็ด, พ่อเต่า กับลูกเขย และหัวล้านสิ้นครู

4.3 ศาสนาประเพณีและความเชื่อ

4.3.1 ศาสนา พบในนิทาน 6 เรื่อง คือ กฎแห่งกรรม, โตไสใจดำ, ศิลห้ำกับ งูเห่า, กรรมตามสนอง, นางปฎิหารา และพราหมณา

4.3.2 ผีสางเทวดา พบในนิทาน 18 เรื่อง คือ ปลุกบ้านล่างเฮียน, หม่องวิเศษ, แต่งแก้, ควายซังสีเหลือง, หอขวาง, สอยเขียน, ท้าวห้าโป้, หินล่อง, พ่อใหญ่จ้อยจี้แตก, เม็ดเข้า เปลี่ยนสี, ผีปอบ, ผีพราย, ผีปอบกับพระ, กาดำ, นกแก้วทอง, เป็ดห่านไก่, กุดจี้กับหมา และ กับแก้

4.3.3 ประเพณี พบในนิทาน 4 เรื่อง คือ บั้งไฟฟู, ท้าวห้าโป้, ฮักพ่อชำเกีย และชายสามเมา

4.3.4 โหราศาสตร์ พบหนึ่งเรื่อง คือ แต่งแก้

4.4 ศาสนาประเพณีและความเชื่อ

4.4.1 ความเชื่อเพื่อพ่อแม่ พบในนิทาน 6 เรื่อง คือ หินคำ, หินล่อง, กินดอง, ผู้ใหญ่บ้านบู้หนังสือ, เศรษฐีหาลูกเขย และพวกเดียวกัน

4.4.2 การเคารพเชื่อฟัง พบในนิทาน 2 เรื่อง คือ บักม่วงทองคำ และแบ่ง แดงโม

4.4.4 ขกย่องผู้มีความกตัญญู พบในนิทาน 4 เรื่อง คือ นางหมาขาว, เหม็น อย่าจี้เด็ด, เรื่องหมากับแมว และผู้ชายเมียสอง

อภิปรายผล

การศึกษานิทานพื้นบ้านอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม พบประเด็นหลักสำคัญ ดังนี้

1. การจำแนกประเภทนิทานพื้นบ้านในอำเภอโกสุมพิสัยจังหวัดมหาสารคาม ได้เป็น 8 ประเภท เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ นิทานคติจำนวน 16 เรื่อง, นิทานอธิบายเหตุผล 14 เรื่อง, นิทานตลก 11 เรื่อง, นิทานสัตว์ 9 เรื่อง, นิทานประจำถิ่น 8 เรื่อง, นิทานปรัมปรา 7 เรื่อง, นิทานภูตผี 3 เรื่อง และนิทานศาสนา 2 เรื่อง จะเห็นได้ว่านิทานที่พบมากคือนิทานคติ ถือได้ว่าชุมชนในพื้นที่นี้ยังคงเชื่อมั่นในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมสอนใจ สอดคล้องกับทัศนะของมานิกิตติบุญญา (2550 : 2) ที่กล่าวไว้ว่า นิทานที่เล่าส่วนมากจะเป็น เรื่องที่เกิดขึ้นจริงในหมู่บ้านหรือเป็นเรื่องตำนานที่เล่าต่อ ๆ กันมา เนื้อหาสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม นิทานพื้นบ้านอำเภอโกสุมพิสัย จึงเป็นนิทานที่ปลูกฝังคุณธรรม ความสามัคคีของคนในชุมชนท้องถิ่นนี้ และนิทานยังมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์สืบทอดประเพณี ให้คนรุ่นหลังได้เห็นคุณค่า การเล่านิทานจะคงอยู่คู่ชาวอำเภอโกสุมพิสัย และขยายพื้นที่ออกไปสู่ท้องถิ่นอื่น สำหรับประเภทนิทานสามารถจำแนกประเภทได้สอดคล้องกับทัศนะของ กิ่งแก้ว อรรถากร (2519 : 12 – 14) และกุหลาบ มัลลิกะมาส (2518 : 42) ที่พบนิทานทั้ง 8 ประเภท

2. องค์ประกอบนิทานด้าน โครงเรื่องในนิทานพื้นบ้านอำเภอโกสุมพิสัย ประกอบด้วย โครงเรื่อง, แก่นเรื่อง, ฉาก และตัวละคร 2. ด้าน การใช้ภาษา ดังนี้

2.1 โครงเรื่องในนิทานพื้นบ้านอำเภอโกสุมพิสัยทั้งหมด 5 โครงเรื่อง คือ โครงเรื่อง เรียงลำดับเหตุการณ์มากเป็นอันดับหนึ่ง และรองลงมาคือ โครงเรื่องย้อนเหตุการณ์ และพบ โครงเรื่องเพื่อตีความ โครงเรื่องเพื่อเปรียบเทียบตามลำดับ และสุดท้ายคือ โครงเรื่องที่เน้นเนื้อเรื่องเป็นบางตอน พบน้อยที่สุด สอดคล้องกับ วราภรณ์ บำรุงกุล (2522 : 33 – 113) กล่าวว่า โครงเรื่องคือการรวมเอาสถานการณ์และเหตุการณ์สำคัญ ที่มีความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน มีปัญหา การแก้ปัญหา และจุดจบของเรื่อง เช่น โครงเรื่องเรียงเรียงลำดับเหตุการณ์ และ โครงเรื่องซับซ้อนย้อนเหตุการณ์

2.2 แก่นเรื่องที่พบในนิทาน พื้นบ้านอำเภอโกสุมพิสัย คือ แก่นเรื่องเกี่ยวกับทำดี ได้ดีทำชั่ว ได้ชั่ว มากเป็นอันดับหนึ่ง และรองลงมาคือ แก่นเรื่องเกี่ยวกับการใช้สติปัญญา และ แก่นเรื่องเกี่ยวกับการอธิบายความเป็นมา แก่นเรื่องเกี่ยวกับการครองเรือน และแก่นเรื่องเกี่ยวกับตำนานที่เกิดขึ้นจริง พบว่ามีเท่ากันส่วนแก่นเรื่องที่พบน้อยที่สุดคือ แก่นเรื่องเกี่ยวกับการกำเนิดผี สอดคล้องใกล้เคียงกับทัศนะของ เตือนใจ สินทะเกิด (2527 : 38)

2.3 ฉากที่พบในนิทานอำเภอโกสุมพิสัย มีฉากหมู่บ้าน แสดงให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นที่ตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่ม อาศัยช่วยเหลือกัน และฉากที่พบรองคือฉากป่าไม้ นับได้ว่าคนในท้องถิ่นนี้ยังคงอาศัยพึ่งพาความอุดมสมบูรณ์ของป่ามาช้านาน จนถึงปัจจุบัน ตามทัศนะของ วราภรณ์ บำรุงกุล (2522: 115) กล่าวไว้ว่า ฉากเป็นรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ตลอดจนบรรยากาศที่ช่วยเสริมให้เห็นลักษณะตัวละคร และช่วยให้นื่อเรื่องเด่นชัดสมจริง ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้แจ่มแจ้งและรวดเร็วขึ้น ทั้งยังช่วยให้การดำเนินเรื่องเป็นไปอย่างเหมาะสม

2.4 ตัวละคร พบตัวละครในนิทานพื้นบ้านอำเภอโกสุมพิสัยมาก คือตัวละครที่เป็นมนุษย์และสัตว์ ตัวละครที่พบมีบทบาทที่ช่วยให้การดำเนินเรื่องไปตามโครงเรื่อง และช่วยให้เหตุการณ์ต่างๆเกิดขึ้นอย่างสมเหตุสมผล วราภรณ์ บำรุงกุล (2522: 111)

3. ด้านการใช้ภาษา นิทานพื้นบ้านอำเภอโกสุมพิสัย มีลักษณะเป็นเรื่องเล่ากันด้วยปากและสืบทอดด้วยการจดจำต่อ ๆ กันมาเป็นเวลาช้านาน ภาษาที่ใช้ในนิทานจึงมีลักษณะเรียบง่าย แต่ก็ยังมีภาษาที่ใช้คำซ้อนเพื่อความสัมผัสคล้องจอง อันเป็นลักษณะเด่นของภาษาถิ่นปรากฏอยู่ในนิทานเรื่องพราหมณา, กาดำ, คีลห้ำกับังเหลียม, นกแก้วทอง และมโนราบินบนสีนดินดิน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการใช้คำ เล่นคำสื่อให้เห็นภาพและการใช้น้ำเสียงในการร้องเดินทำนองสรภัญญะได้ไพเราะน่าฟัง อันเป็นลักษณะของเด่นของคนพื้นถิ่นนี้

4. การศึกษาเนื้อหาในนิทานพื้นบ้านอำเภอโกสุมพิสัยในด้านคติชน พบว่าในเนื้อหาในนิทานสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของท้องถิ่นนี้ในหลายด้าน คือ ประวัติสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ระบบครอบครัวและเศรษฐกิจ การเลือกคู่ครอง อาชีพ ความเชื่อ ประเพณี และค่านิยม ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับผีसाงเทวดา ความเชื่อเกี่ยวกับโหราศาสตร์ ค่านิยม ความเชื่อเพื่อพ่อแม่ ความเคารพเชื่อฟัง และยกย่องผู้ที่มีความกตัญญู เป็นการแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ ความเป็นท้องถิ่นที่ยังมีประเพณีความเชื่อถึงสิ่งที่ดีงาม ที่ควรยึดถือปฏิบัติ สืบต่อกันมา สอดคล้องกับ ปรีชา อุยตระกูล (2521 : 15 – 91) ที่กล่าวไว้ว่า วรรณกรรมนิทานพื้นบ้านได้สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อ ประเพณี ค่านิยม ความเชื่อเกี่ยวกับโหราศาสตร์ ค่านิยม ความเชื่อเพื่อพ่อแม่ ความเคารพเชื่อฟัง และยกย่องผู้ที่มีความกตัญญู

ข้อเสนอแนะ

การศึกษานิทานพื้นบ้านอำเภอโกสุมพิสัย : การศึกษาเชิงคติชนซึ่งผู้วิจัยขอเสนอแนะ การวิจัยไว้ 3 ประเด็นคือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ และข้อเสนอแนะ สำหรับผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาครั้งนี้ มุ่งหวังเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำข้อค้นพบที่เกี่ยวกับ แนวทางดังกล่าวเพื่อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องทำการศึกษาในเรื่องวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมเสริมสร้างวัฒนธรรมของนิทานพื้นบ้านให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

1.2 ผู้บริหารท้องถิ่นจะต้องสนับสนุนให้ประชาชนหรือผู้สนใจได้มีโอกาส เข้าร่วมประชุมสัมมนาทางวิชาการที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดให้มีการถ่ายทอดความรู้ ความสามารถ มีทักษะ มีความเข้าใจและสามารถถ่ายทอดนิทานพื้นบ้านได้ดีแต่ยังคงเอกลักษณ์ของนิทานเอาไว้ เพื่อการศึกษาต่อไป

1.3 ผู้บริหารท้องถิ่นต้องเสริมสร้างให้นิทานพื้นบ้านเป็นพื้นฐานในการให้ความรู้ รวมถึงส่งเสริมให้มีนวัตกรรมในการถ่ายทอด ดำเนินการจัดหาและคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ รวมถึงการพัฒนาความเป็นเอกลักษณ์ให้คงอยู่

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

การศึกษาเพิ่มเติมในกรอบแนวความคิดดังกล่าว ผู้วิจัยขอเสนอแนะในเชิงวิชาการ ให้มีการศึกษาขยายผลต่อเนื่องในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

2.1 นักวิจัยต้องเพิ่มการทำวิจัยหรือค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับประสิทธิผลของ วัฒนธรรม ในด้านอื่น ๆ เพื่อทำการศึกษาเปรียบเทียบกับกรวิจัยในครั้งนี้ โดยให้คำนึงถึง มาตรฐานวัดเชิงวัดภูวิสัย ที่กล่าวถึงกระบวนการที่นำมาใช้จริงและมาตรฐานวัดเชิงจิตวิสัยที่เป็น การแสดงความคิดเห็น โดยเฉพาะลักษณะความเป็นเอกลักษณ์ของนิทานพื้นบ้าน

2.2 นักวิจัยต้องศึกษาในเรื่องคุณสมบัติของนิทานพื้นบ้านเพื่อศึกษาเปรียบเทียบกับนิทานพื้นบ้านในภาคอื่น หรือพื้นที่อื่น ๆ ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร

2.3 นักวิจัยต้องทำการศึกษาวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อนิทานพื้นบ้านเพื่อก่อให้เกิด การพัฒนาและเปลี่ยนแปลงเพื่อยังผลให้เป็นองค์รู้แก่ผู้ที่สนใจ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยครั้งนี้ถือเป็นจุดเริ่มต้นเพื่อนำไปสู่การศึกษานิทานที่บ้านอำเภอโกสุมพิสัย : การศึกษาเชิงคดีชนสิ่งส่งผลกระทบต่อความเป็นการอนุรักษ์ รวมทั้งการได้มาซึ่งองค์ความรู้และข้อยืนยันที่ชัดเจน ซึ่งจะเป็นข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

3.1 ผู้บริหารที่เกี่ยวข้องต้องหาความรู้เพิ่มด้านการเป็นผู้รักษานิทานที่บ้าน เพื่อจัดการให้เป็นองค์ความรู้ และสามารถนำเทคนิคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาใช้ประยุกต์ใช้กับการพัฒนานิทานที่บ้านให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.2 ผู้บริหารที่กำกับดูแลการวางแผนการบริหารองค์การท้องถิ่นได้ให้แนวทางในการพัฒนานิทานที่บ้านให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้มีการพัฒนาการเรียนรู้สร้างเป็นเอกลักษณ์ มรดกทางด้านวัฒนธรรม และพัฒนากระบวนการคิดเพื่อให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนิทานที่บ้านให้มีประสิทธิภาพ

3.3 บุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนานิทานที่บ้านอย่างต่อเนื่อง โดยการศึกษาเพิ่มเติม เพื่อให้เข้าใจถึงแนวทางและกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรม การสนับสนุนของผู้นำ เพื่อให้มีการพัฒนานิทานที่บ้าน

3.4 สถานศึกษาและชุมชนสามารถนำนิทานไปจัดทำหนังสือส่งเสริมการอ่าน เพื่อเป็นสื่อการเรียนการสอนในด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยปรับให้เป็นภาษาไทยมาตรฐาน นิทานที่บ้านอำเภอโกสุมพิสัย ก็จะทรงคุณค่าตลอดไป